

het spijkerschrift had de schrijver een zeer geëerde positie; ook de Assyriërs en de Babyloniërs hielden van raadsels³⁹). Wij moeten van het onderwijs in het oude Mesopotamië niet gering denken. Wiskunde stond er reeds op een hoog peil. De grote bibliotheek van koning Assurbanipal, waarin vele werken der literatuur voor ons zijn bewaard, legt van deze beschaving getuigenis af⁴⁰).

In het boek Ester lezen wij, dat de Perzische koning Ahasveros, en ook Haman, een hooggeplaatste vorst aan het hof van die koning, „wijzen” hebben als een college van advies (Ester 1 : 13; 6 : 13). Het is waarschijnlijk, dat dit met astrologie en magie werkte⁴¹). Aan Ezra, die uit Perzië naar Kanaän terugkeerde, wordt door de Perzische koning Artasasta als schriftgeleerde wijsheid toegeschreven (Ezra 7 : 25)⁴²).

Israël met zijn wijzen en zijn beoefening van de wijsheid staat dus in het kader van de volken van het nabije Oosten. De chokmā-literatuur is internationaal. De wijze in Israël, die veel van deze literatuur gekend heeft en gebruikt en die zelfs aan niet-Israëlitische wijzen het woord gaf in de boeken der wijsheid van het Oude Testament is een man geweest van brede blik en van algemeen-menselijke idealen, van grote levenskunst. De bijzondere openbaring der Heilige Schrift heeft de chokmā in zich opgenomen en binnen de vrees, de eerbied, voor Jahwe een eigen Israëlitisch karakter gegeven (cf. Spr. 1 : 7 en 31 : 30).

Met dit al hebben wij nog geen antwoord op de in het begin gestelde vraag: vormden de wijzen in Israël een afzonderlijke klasse of stand? De wijzen in het nabije Oosten buiten Kanaän waren van ambt of beroep iets anders. In zoverre zouden wij geneigd zijn, de vraag ontkennend te beantwoorden.

Het Oude Testament biedt echter nog enige gegevens, die ter sprake moeten komen, willen wij een definitieve beantwoording geven.

Wanneer van Jozua gezegd wordt, dat hij vol was van de geest der wijsheid, omdat Mozes de handen op hem gelegd had (Deut. 34 : 9), dan mag dit ter verklaring dienen van het feit, dat de Israëlieten naar hem luisterden, hij was de aanvoerder en leider van Israël bij de verovering van het beloofde land, maar zeker geen wijze zonder meer.

De wijze vrouw van Tekoa, die door Joab werd ontboden, om David te bewegen Absalom te laten terugkeren aan het hof (II Sam. 14 : 1—20), zal een reputatie van schrandereheid hebben genoten⁴³). Wij komen hier in aanraking met chākām in dezelfde betekenis als wij het aantreffen bij Jonadab, de vriend van Amnon (II Sam.